

11.2.2025

Hyvinvointialueiden ohjausosasto

Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2025 lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmä

Tausta ja valmisteluryhmän asettaminen

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 15 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää vuosittain valtiovarainministeriön esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän lain 16 §:ssä tarkoitetun investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi.

Valtioneuvosto on tehnyt 6.6.2024 päätöksen hyvinvointialueiden ja Keski-Suomen lainanottovaltuuksista vuodelle 2025. Päätöksen mukaan Keski-Suomen hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta vuodelle 2025.

Hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön tai sisäministeriön aloitteesta.

Keski-Suomen hyvinvointialue on jättänyt valtiovarainministeriölle hakemuksen lainanottovaltuuden muuttamisesta 5.11.2024.

Lain mukaan valtiovarainministeriö asettaa lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

Valtiovarainministeriö asetti 26.11.2024 Keski-Suomen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmän. Valmisteluryhmän puheenjohtajana toimi neuvotteleva virkamies Teija Mikkola valtiovarainministeriöstä ja jäseninä olivat budjettineuvos Tanja Rantanen valtiovarainministeriöstä, neuvotteleva virkamies Mikko Meuronen sosiaali- ja

terveysministeriöstä, erityisasiantuntija Katja Luoma 31.12.2024 asti ja vuoden 2025 alusta johtava asiantuntija Jaana Määttä sisäministeriöstä sekä konsernipalvelujen toimialajohtaja Lasse Leppä Keski-Suomen hyvinvointialueelta. Pysyvästi asiantuntijana valmisteluryhmässä oli talousjohtaja Aija Suntioinen Keski-Suomen hyvinvointialueelta ja lainsäädäntöneuvos Merja Salmi valtiovarainministeriöstä. Valmisteluryhmän kuultavana oli erityisasiantuntija Petri Tuominen valtiovarainministeriöstä. Valtiovarainministeriö nimesi finanssineuvos Antto Korhosen valmisteluryhmän puheenjohtajaksi 30.1.2025 lukien.

Valmisteluryhmän toimikausi oli 29.11.2024–31.1.2025. Toimikauden aikana valmisteluryhmä kokoontui viisi kertaa.

Lainanottovaltuuden muuttamisen edellytykset

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta koskevan lainsäädännön eduskuntakäsittelyssä tarkennettiin hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä hallituksen esitykseen (HE 241/2020 vp) verrattuna. Perustuslakivaliokunta painotti perusoikeuksien toteuttamisvelvoitteeseen kuuluvaa valtion vastuuta huolehtia siitä, että hyvinvointialueilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään, ja totesi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan oli syytä täydentää sääntelyä palvelutarpeiden edellyttämien investointien — laajasti ymmärrettynä — turvaamiseksi hyvinvointialueilla (PeVL 17/2021 vp). Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdotti lausunnon johdosta kiireellisyysedellytyksen poistamista. Valiokunta totesi mietinnössään (StVM 16/2021 vp), että tämän poiston myötä valtioneuvoston tulee muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta aina, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin.

Keski-Suomen lainanottovaltuuden muuttamista valmistelevan työryhmätyön aikana todettiin, että alueen lainanottovaltuuden muuttamisen tarve on päivittynyt investointisuunnitelman muuttamisen yhteydessä. Investointeja ja investointeja vastaavia sopimuksia (uudet vuokrasopimukset, uudet leasing-sopimukset) ei pystytä rahoittamaan vuosikatteesta tai muilla varoilla kuten suunniteltu, koska vuosikate on negatiivinen, -13,5 M€. Hyvinvointialueella investointien suunnittelua ja priorisointia ovat koordinoineet investointityöryhmät, joiden kokoonpanossa on ollut sekä toiminnan että kyseisen tukipalvelun edustajat. Investointityöryhmiä ovat olleet tila-, ICT-, kalusto- ja lääkintälaitetyöryhmät. Esitettyjä investointitarpeita on priorisoitu tiukasti siten, että suunnitelmaan on jätetty vain kriittiset investoinnit ja muilta osin hankintoja on siirretty vuodelta 2025 muille suunnitelmavuosille. Investointityöryhmien lisäksi priorisointia on tehty hyvinvointialueen laajennetussa johtoryhmässä. Tarvetta on arvioitu lakisääteisen järjestämisvastuun toteutumisen näkökulmasta.

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuuston 10.12.2024 hyväksymä vuoden 2025 talousarvio ja vuosien 2026–2027 taloussuunnitelma sisältää talouden tasapainottamisohjelman, jonka mukaan talous on tasapainossa vuonna 2026. Suunnitelmaan sisältyvillä tuottavuus- ja sopeuttamistoimenpiteillä tavoitellaan 50,3 miljoonan euron vaikutusta vuonna 2025. Toimenpiteiden henkilöstövaikutus on käsitelty syksyn 2024 aikana yhteistoimintaneuvotteluissa, jonka lopputuloksensa hyvinvointialueelta päättyy 330 tehtävää. Talousarviossa suunniteltujen sopeuttamistoimenpiteiden toteuttaminen jatkuu vuonna 2026, jolloin saavutetaan suunnitelman mukaan talouden tasapaino. Vuoden 2027 tulos on taloussuunnitelmassa ylijäämäinen ja alijäämien kattaminen saadaan alkuun. Syksyllä 2025 vuoden 2026 talousarvion laadinnan yhteydessä päivitetään talouden kehityskuva ja näkymä ja tehdään tarvittavat päätökset talouden tasapainottamisen lisätoimenpiteistä. Hyvinvointialueella on parhaillaan käynnissä muutostukikeskustelut valtioneuvoston kanssa, joissa käydään läpi alueen talouden tilannekuvaa, sen kehitystä ja talouden tasapainottamistoimenpiteitä.

Investoinnit

Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2025 investointisuunnitelman mukaisten investointihankkeiden kokonaiskustannus on 5 765 000 euroa.

Investointihankkeisiin kuuluvat tilainvestoinnit sisältävät vuokratilojen toiminnallisia muutostöitä 0,4 M€, vuokrasopimusten mukaisia PTS-toimenpiteitä 0,2 M€ ja pelastustoimen osalta Kannonkosken paloaseman piharakennuksen rakentamisen 0,2 M€. Pysyvinä vastaavina toteutettavat tilainvestoinnit ovat yhteensä 1 M€.

Laite- ja kalustohankinnat sisältävät liikkeenluovutuksilla siirtyvän omaisuuden 0,5 M€, Pelastustoimen raskaiden ajoneuvojen uusintaa 2,0 M€ ja muita kalustoinvestointeja 0,1 M€. Pysyvinä vastaavina toteutettavat laite- ja kalustohankinnat ovat yhteensä 2,6 M€.

Pelastustoimen raskaan kaluston investoinnit ovat välttämättömiä, sillä nykyisessä kalustossa on investointivelkaa, korkeat ylläpitokulut ja heikentyneen varaosasaatavuuden vuoksi toiminta on epävarmaa. Sammutus- ja säiliöautojen laskennallisen keski-ikä 25 vuotta ylittää 48 % ensilähdön hälytyskäytössä olevasta ajoneuvokalustosta. Raskaan ajoneuvokaluston keski-ikä ylittäessä 25 vuotta riski palvelutason laskuun sekä häiriöt palvelujen tuottamisen kannalta ovat merkittävät. Investoinnilla voidaan taata lakisääteinen ja käyttäjäturvallinen pelastustoiminnan saatavuus sekä jatkuvuuden turvaaminen koko maakunnan alueella. Laite- ja kalustohankinnat perustuvat Jämsän paloaseman korjaus- ja laajennushankkeeseen.

ICT-investoinnit sisältävät varautumisen lakisääteisiin ja toiminnan jatkuvuuden kannalta välttämättömiin ennakoimattomiin hankintoihin, yhteensä 2,2 M€.

Investointeja vastaavat sopimukset

Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2025 investointisuunnitelman mukaisten investointeja vastaavien sopimusten kokonaiskustannus on 34 365 500 euroa.

Merkittävimmät uudet investointeja vastaavat sopimukset liittyvät ICT-palveluiden siirtämiseen hyvinvointialueen omaksi toiminnaksi ja sen myötä palvelusopimuksista leasing-sopimuksiksi siirtyvät työasemien ja matkapuhelinten leasing-sopimukset, 12,7 M€. Muut merkittävimmät investointeja vastaavat sopimukset ovat purettavan kiinteistön alueella olevan arkiston korvaaminen uudella arkistotilalla 5,5 M€, kehitysvammaisten asumisyksikkö 4,0 M€, Jämsän paloaseman laajennus ja saneeraus 3,1 M€, palveluverkkopäätöksen mukaiset tilojen muutostyöt 2,0 M€, SOS-lapsikylän toiminnan lakkauttamisen vuoksi tilojen vuokraaminen hyvinvointialueen omaan toimintaan sekä leasing-autojen päättyvien sopimusten uusinta 1,0 M€.

Arkistotila on välttämätön tilaratkaisu, sillä nykyinen Keski-Suomen hyvinvointialueen arkisto sijaitsee vuoden 2025 lopussa myytävän ja purettavan vanhan keskussairaalan tiloissa. Tämän lisäksi hyvinvointialueella on arkistotiloja vuokralla eri kunnissa. Arkistotilaratkaisulla on tarkoitus keskittää hyvinvointialueen toiminnan kannalta välttämätön ja tarpeellinen arkisto yhteen tilaan, jonka jälkeen voidaan käynnistää arkiston digitointi sähköiseen muotoon.

Kehitysvammaisten asumisyksikkö Väkkärä korvaa nykyisen Harjukodin asumisyksikön, jossa on seitsemän asuinhuonetta ja neljä erillistä asuntoa. Harjukodin tilat eivät täytä ympärivuorokautisen asumisen vaatimuksia mm. ryhmäkodin asukkaiden omista asunnoista puuttuvien wc- ja suihkutilojen vuoksi. Tilat eivät myöskään ole täysin esteettömät ja apuvälineitä tarvitsevien asukkaiden liikkuminen on haasteellista. Kehitysvammaisten asumispalveluiden tarve on kasvava Jyvässeudulla ja pitkäaikaisasumisen paikat ovat tällä hetkellä täynnä. Uuteen asumisyksikköön tulee 15 ryhmäkotiapaikkaa, joten se vastaa osaltaan myös kehitysvammaisten palvelutarpeen kasvuun.

Jämsän paloaseman toiminta muuttui kesällä 2022 ympärivuorokautiseksi toiminnaksi ja tämän johdosta henkilökunnan määrää kasvatettiin. Toiminnallisella muutoksella parannettiin pelastustoimen toimintavalmiutta vastaamaan Jämsän alueen riskiruutujen tavoittamista palvelutasopäätöksen ja riskiluokkien mukaisesti. Jämsän paloaseman nykyiset tilat eivät palvele 24/7 toimintaa, jonka vuoksi nykyisen tilan korjaus- ja laajennushanke on välttämätön. Hankkeen myötä myös ensihoitopalvelut sijoitetaan paloasemalle ja ulkopuolisista vuokra- ja väistötiloista voidaan luopua.

Yhteenveto

Valmisteluryhmä toteaa, että valmisteluryhmän käsittelemät investoinnit ja investointeja vastaavat sopimukset ovat hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitettulla tavalla välttämättömiä hyvinvointialueen järjestämistä vastaavalle

kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi.

Valmisteluryhmä ei ole arvioinut kaikkien yksittäisten laite- ja kalustohankkeiden välttämättömyyttä, minkä vuoksi lainanottovaltuuden muuttamiselle esitetään välttämättömyyden arviointiin ja investointien toteuttamisajankohtaan liittyvää ehtoa. Valmisteluryhmä katsoo, että hyvinvointialueen tulee arvioida ennen näiden investointien toteuttamista niiden välttämättömyyttä sekä ajoitusta.

Hyvinvointialueen esittämä uusien alkavien investointien ja investointeja vastaavien sopimusten kokonaismäärä muodostuu seuraavasti vuodelle 2025:

1000 euroa	Pysyvät vastaavat	Investointeja vastaavat sopimukset
Rakennukset		
Sosiaali- ja terveystoimi	800	13 449
Pelastustoimi	200	2 501
Laite- ja kalustohankinnat		
Sosiaali- ja terveystoimi	580	4 692
Pelastustoimi	2 032	1 003
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet		
Sosiaali- ja terveystoimi	2 153	12 720
Yhteensä	5 765	34 366
Investoinnit ja investointeja vastaavat sopimukset yhteensä	40 131	

Tässä yhteenvedossa esittämistapaa on muutettu Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuuston 10.12.2024 hyväksymään investointisuunnitelmaan nähden siten, että ensihoidon osuus paloasemainvestointeja vastaavista uusista sopimuksista on esitetty sosiaali- ja terveystoimen investointeja vastaavissa sopimuksissa.

Tarvittavan lainanottovaltuuden suuruus

Välttämättömiä investointeja tai investointeja vastaavia sopimuksia ei ole hyvinvointialueen mukaan mahdollista kattaa kokonaisuudessaan tulo-rahoituksella, rahavaroilla tai omaisuuden luovutustuloilla.

Valmisteluryhmä esittää, että Keski-Suomen hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2025 olisi 38 800 000 euroa.

Vuoden 2025 investoinnit ja uudet investointeja vastaavat sopimukset ovat yhteensä 40,1 miljoonaa euroa. Muuta rahoitusta osoitetaan hankkeille yhteensä

1,3 miljoonaa euroa (mm. investointituet). Kun investointien bruttomäärästä vähennetään muu käytettävissä oleva rahoitus, jää lisälainanottovaltuuden tarpeeksi 38,8 miljoonaa euroa.

Lainanottovaltuuden muuttaminen johtaa hyvinvointialueen lainanhoitokykyä suurempaan lainamäärään. Tämän vuoksi valmisteluryhmä esittää lainanottovaltuuden muuttamiselle ehtoja, jotka varmistavat hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn pidemmällä aikavälillä.

Hyvinvointialueelle asetettavat ehdot

Valmisteluryhmä esittää, että lainanottovaltuuden muuttamiselle asetetaan seuraavat ehdot:

- Lainanottovaltuutta on mahdollista käyttää ainoastaan valmisteluryhmän käsittelemiin ja hyvinvointialueen investointisuunnitelmassa esitettyihin investointeihin ja investointeja vastaaviin sopimuksiin, jotka ovat hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitettulla tavalla välttämättömiä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi. Hyvinvointialueen tulee varmistaa ennen ao. investointien ja investointeja vastaavien sopimusten toteuttamista niiden laissa edellytetty välttämättömyys sekä se, että investointitarvetta ei voida kattaa muulla tavoin kuten pitkäaikaisen lainan sijaan rahavaroilla, avustuksilla, hankerahoituksella tai muulla rahoituksella.
- Hyvinvointialueen tulee toimittaa talouden tasapainottamisohjelma, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn ja mahdollisuuden järjestää lakisääteiset palvelut. Ohjelman tulee sisältää vuosittaiset rahamääräiset lainanhoitokykyä kuvaavat tavoitteet, joiden toteutumista on mahdollista seurata. Tasapainottamisohjelma tulee toimittaa valtiovarainministeriölle 28.2.2025 mennessä. Valtiovarainministeriö voi hylätä ohjelman tai edellyttää ohjelman täydentämistä, jos on todennäköistä, että ohjelma ei ole riittävä lainanhoitokyvyn varmistamiseksi. Ilmoitus ohjelman hylkäämisestä tai tarpeesta täydentää ohjelmaa tulee antaa hyvinvointialueelle 14.3.2025 mennessä. Hyvinvointialue voi täydentää ohjelmaa valtiovarainministeriön käsittelyn perusteella 31.3.2025 mennessä. Hyvinvointialue raportoi ohjelman toteutumisesta puolivuositain valtiovarainministeriölle.

Muita näkökulmia

Hyvinvointialueen lainanottovaltuuden ehtona päivittämän talouden tasapainottamisohjelman tulee varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyky ja mahdollisuudet järjestää lakisääteiset palvelut. Ohjelman tulee sisältää tuloslaskelma, tiedot investoinneista ja rahoituslaskelma ainakin vuosilta 2025–

2028 laskentaperusteineen (oletus vuotuisesta palvelutarpeen kasvusta, oletus yleisestä hintojen noususta). Ohjelmasta tulee käydä ilmi alueen tavoitteleva tasapainottamisohjelman mukainen vuotuinen sopeutuksen määrä.

Hyvinvointialueen tulee toimittaa päivitetty investointisuunnitelma sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:n mukaisesti hyväksyttäväksi.

Hyvinvointialueesta annetun lain 115 §:n mukaan hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.

Hyvinvointialueesta annetun lain 123 §:n mukaan valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn, jos hyvinvointialueen lainanottovaltuutta muutetaan.

Helsingissä 11.2.2025

Antto Korhonen

Tanja Rantanen

Mikko Meuronen

Jaana Määttä

Lasse Leppä